

Marksizm ve Kapitalizmin Krizi

İçeriği Yazan: [Editör](#) [1] Zaman: Cum, 25/06/2010 - 13:15

Yazar Adı: Prof. Sean SAYERS

Yazarın Özgeçmişi: University of Kent (Birleşik Krallık), Felsefe.

Crisis of Capitalism

*Özgün adı: Marxism and the

İngilizceden çeviren: Neylan ÇEVİK

Kapitalizm, en büyük krizini 1930'lardan itibaren ve hatta daha öncesinden beri yaşamaya başlamıştı. Bankacılık sistemi Amerika'da, İngiltere'de ve birçok diğer ülkede devletin büyük müdahaleleriyle erimeden kurtarılmıştı. Aniden dünya borsaları düşmüştü. Uzun ve derin bir durgunluk muhtemeldi. *Kapitalizm, yıkılmanın eşiğine dayanmıştı*, demek yanlış olmazdı.

Çok az ekonomist ve politikacı bu gelişmeleri önceden görebildi. Gümbürtünün bu kadar uzun sürmesi ile, kapitalizmin yükseliş döneminin de iflas döneminin de sonunda bittiği düşüncesine inandılar. Yaşasaydı, bu duruma şaşırmayacak insanlardan biri olan **Marx**'ın düşüncelerine yeniden itibar edilmeye başlandı. Uzun bir dönem, düşünceleri “aksi ispatlanmış” kabul edilip ciddiye alınmıyorduydu da, şimdi onlara karşı yeni bir ilgi uyanmıştı. (1) Daha önce, “kapitalizm”in doğasında sabitlik olmadığını ve krizlere açık olduğunu belirtmiş ve nihai bitişi tahmin etmişti. **Marx**'ın kapitalizm analizi doğru çıkıyordu.

Fakat tam olarak **Marx**'ın analizinin hangi yanları temize çıkmıştı? İlk olarak, **Marx**'ın **serbest piyasa kritiği** kabul edilmişti. Ekonomik ve sosyal düşünceyi son 30 yılda baskı altına alan liberal, serbest piyasa felsefesi gözden düşmüştü. Amerikan Merkez Bankası'nın eski başkanı **Alan Greenspan**, serbest piyasa felsefesinin kusurlu olduğunu kabul etmiş; *bankaların çıkarlarının kendi hissedarlarını ve firmalardaki hissedarları koruyabileceğini sanmakla hata yaptım*, demiştir. (2)

Şimdiki kriz, yıkıcıydı ve serbest piyasa, serbest piyasa yanlılarının bahsettiği gibi yumuşak, kendi kendine işleyen bir mekanizma değildi. Genel çıkarlara hizmet etmiyor, ekonomik büyüme ve refaha yön verecek gibi görünmüyordu. Diğer taraftan, **Marx**'ın dediği gibi, serbest piyasa kendi içinde başka hayat barındıran yabancı bir sistem gibi işliyordu. Kontrol edilemez ve sabit olmayan bir mekanizmaydı. Birçok insanın işsiz kaldığı ve değerli üretimin çöpe atıldığı periyodik kriz ortamlarına sebep oluyordu. Bu, kapitalist sistemin kendi dışında üretim gücüne hakim olamayacağını gösteriyordu. **Marx**'ın grafik çiziminde dünyadaki güçleri artık büyüleriyle kontrol edemeyen bir büyücü olarak resmediliyordu. (3) Periyodik olarak, üretimin gerçek güçleri geliyor ve halihazırdaki kapitalist ekonomik ilişkilerle çatışma haline giriyordu. Daha sonra da kriz doğuyordu.

*Peki, burjuvazi bu krizlerle nasıl başa çıkıyordu? Bir taraftan üretim güçlerini imha ederek, bir taraftan yeni pazarlar açarak, tabii eskilerinden daha çok sömürü yapmak üzere... Daha derin ve daha zarar verici krizlerin yolunu açarak, halihazırdaki krizi önlemeye çalışıyordu. (4) Sistem, ani yükselme ve düşüşlerle yalpalıyordu. Aynı zamanda, tek taraflı davranıp rekabeti zorlaştırıyor, zenginlikte büyük eşitsizliklere öncülük ediyordu. Sonuç olarak, **Marx** kapitalizmin kaderinde çöküş olduğunu, toplumun sosyalist formunun bunun yerini alacağını düşünüyordu.*

Şahit olduğumuz şey bu mu? Bazıları böyle düşünüyor gibi görünüyor. Başkan **Bush**'un yönetimi dünya finans sistemini kaçınılmaz çöküşten kurtarmak için bankaları ve mortgage firmalarını devralmak zorunda kaldı. Bush, ismini kendi adlandırdığı “**demokratik kapitalizm**”in korunmasını rica etmek zorunda kaldı. (5)

Dünya çapında, çeşitli devletler de aynı önlemleri almak zorunda kaldılar. Bankalar ve mortgage firmalarıyla ilgili önlemler almak zorunda kaldılar, bazense hepsini millileştirdiler. Finans sisteminde yoğun devlet sermaye stoku birikti. 1930'ların başkanı **Roosevelt**'in “**New Deal**” politikası kapsamında büyük ölçekli kamu programlarının ekonomik krizin en kötü etkilerini önleyebileceği konuşulmaktaydı. Bu global ekonomik sistemin global kriziydi. Uluslararası bir koordinasyon olmasına rağmen, krizi global olarak durduracak büyük kuruluşlar oldukça azdı, fakat bunlar da Rusya, Çin, Hindistan, Brezilya gibi yeni yükselen olan ekonomilere tesir etmek için reforma uğramalıydı.

Bu ölçülerin varlığı, krizin derinliğini beyan ediyordu. Ayrıca kriz, henüz olabileceği kadar da derinleşmemişti. Hâlâ finansal sistemin erime ve uzun süreli durgunluk

yaşamaları olasıydı. Bazılarının dediği gibi kapitalizmin çöküşünü yaşıyor gibiydik... Benim fikrimce bu, şu anda muhtemel değildi. Kapitalist sistemin çöküşü için ekonomik krizden daha sert bir şeyler gerekiyordu. Sistemde bir değişiklik veya üretim şeklinde bir değişiklik gerekiyordu ki bu sadece kriz değil, eski sistemin bitişi ve yeni bir alternatif getirmeliydi. Bu sadece ekonomik bir süreç değil, politik bir süreçti de. Politik güçlerin, onu bulup çıkarması gerekiyordu. Büyük eşitsizliklere ve yayılmış yoksulluğa rağmen böyle güçler henüz yoktu. Etkili antikapitalist güçler oluşmamıştı.

Marx, bu tür güçlerin kapitalizm sürecinde kendi kendine ortaya çıkacağına inanıyordu. Modern endüstri dünyasının yarattığı işgücünün, bu gücü oluşturacağını belirtmişti. Onun zamanında yeni sanayileşmekte olan ülkelerdeki bu işgücünün durumu çok kötüydü. Tarım işçileri ve zanaatçılar tarlalarından sanayiye ve şehirlere sürülüyorlardı. Kadınlar ve çocuklar bile, işçiler olarak çok uzun saatler, karın tokluğuna çalıştırılıyordu. İşçi hakları yok denecek kadar azdı.

Buna rağmen, **Marx**'a göre, işçi sınıfı asla güçsüz, insanlıktan çıkarılmış, haksızlığa uğramış bir kitle değildi. Endüstrinin etkisi sadece negatif değildi. İşçi sınıfı bu şartlar altında radikalleşecek ve karşı durmayı öğrenecekti. Birlikte ve eğitilmiş olacaklardı, dayanışma ve bilinçleri artacaktı. Sonuçta, 19. yüzyılda ve 20. yy.ın başında daha örgütlü ve daha disiplinli olarak politik açıdan oldukça güçlendiler. Marx'ın öngörüsündeki gibi devrimci bir sanayi işgücü sınıfı meydana geldi.

Günümüzün kapitalist dünyasında ise, şartlar o zamankinden daha farklı olmuştur. **Marx**'ın düşünceleri, bugün kuşkuyla açık görünmektedir. Toplumdaki sınıf karakterleri değişime uğramıştır. Sanayide çalışan sınıf artık toplumda küçük bir sınıftır. Bu, global ekonomideki değişiklikler, Çin'deki endüstrinin büyümesine bağlıdır; fakat en önemlisi, üretimin karakterinin bilgi teknolojileriyle değişmesidir. Devrimci işçi sınıfını hazırlayan eski endüstri dönüşmüştür. Endüstriyel işçi sınıfından, tüm sektörlerin içinde küçük bir kitle kalmıştır. Çok sayıda insan hizmet sektöründe, ofislerde, dükkânlarda ve evlerinde bilgisayar başında çalışmaktadır. Sendika üyeliği ve siyasal militanlık gerilemiştir. Endüstri proletaryasını oluşturan bilinç ve birliğin parlak günleri bitmiştir. Geri döneceği de kuşkuludur.

Yine de, sınıfın kapitalist toplumda önemli bir ayrım olduğunu görmek önemlidir, bu bakımdan **Marx**'ın analizi hâlâ ayaktadır. Karakteri değişmiş olsa da çalışan sınıf toplumun büyük kısmını ayakta tutmaktadır. Çoğu artık fabrikalar yerine, dükkânlarda ve ofislerde çalışmaktadır. Fakat yine, sermayeye ortak değildir, yaşamalarını sürdürmek için çalışmak zorunda olan, işçi sınıfıdır.

Çoğu yorumcu, çalışan sınıfı potansiyel devrimci güç olarak görme inancını yitirmiştir. Mahrum edilmiş ve mülksüz görünmelerine rağmen - kadın hakları, çevre hareketleri, antikapitalist hareketleri örgütler gibi görünseler de sınıf bazlı sosyalist hareketi gerçekleştirecek birlikten yoksundur. Böyle bir birlikteliği ve itici gücü göstermeleri şüphelidir.

Şimdilerde bu sınıfın bu rolü doldurmakta olduğuna dair küçük bir işaret belirmiştir, fakat bunun günümüz araçlarıyla mümkün olacağını söylemek hata olur. Bugünkü ekonomik krizle, yabancılaşıma üst seviyelerdedir ve sistemin sihri her yerde bozulmuştur. İnsanların bu kadar sakin kalmasının nedeni, gelecek için tüm sistemi değiştiren çok büyük bir değişimin olmasından gayri yol göremiyor olmalarıdır. Bu umut oluşunca, değişimler çabuk olacaktır.

Ekonomik krizin sağ ya da sol fark etmeden, politik partiler üzerindeki inancı

Sosyal Medya: [Facebook](#) | [Twitter](#)

sarstığını da görüyoruz. Fakat kriz sonucunda sol partilerin krizden kârlı çıktığı görüşü pek gerçekçi değildir. Eğer 1930'lardaki krizden öğrenilen bir şey varsa, bir tehlike olarak milliyetçiliğin ve radikal sağın yükselişi oluşabilmektedir. Sosyalizm için gerekli umutlar yine uzaktır.

3. Dünya ülkeleri için de aynı şeyler söylenebilir. Son 30 yılda oluşmuş en büyük sermaye balonu sönerken, en fakirlere kâr sağlamaya başlaması ile ilgili teorisinin hayali olduğu kanıtlanıyor görünmektedir. Diğer taraftan zenginle fakir ülkeler arasındaki ayırım büyümektedir. Afrika'nın ve Latin Amerika'nın geniş kesimlerinde çok büyük sefalet ve bulaşıcı hastalıklar görülmekteyken, bunu önleyici bir güç bulunmamaktadır. Yaşam şartları devrimci bir güç oluşturacak kadar kötü olsa da, bu güç için gerekli araçlar yoktur.

Asya'nın yeni endüstrileşmiş yerlerinde durum belki değişiktir. Çin ve son zamanlarda Hindistan, çok yüksek oranda endüstrileşmektedir. 19. yy.da İngiltere'de olan süreçteki gibi, insanlar yeni kurulan fabrikalarda çalışmak için köyden kente göç etmektedir. Çok büyük zenginlik ve aşırı miktar sefalet aynı ülkede yaşanmaktadır. Bu gelişmeler Asya'da, bir zamanlar İngiltere'de olduğu gibi, devrimci bir sınıfı doğurmasına rağmen, yine de devrimci hareketin sonuna kadar gideceğine dair pek işaret yoktur.

Yaşadığımız kriz, ekonomik sistemin dönüm noktasıdır. Serbest piyasanın ekonomik hayatta fonksiyonsuz olduğunu göstermiştir. **Marx**'ın yorumunu doğrulamıştır. Fakat **Marx**'ın bahsini ettiği bu sistemi yenecek "insani güç" henüz yoktur. Bu gücün oluşmasını için gerekli günümüzün "zor hayati şartlar"ı vardır. Sonuçta, kapitalizmin sorgulanmak için sırada beklediğini söyleyebiliriz.

Piyasanın başarısızlığı, devleti bankaların teminatını sağlamak için zorlanması olmuştur. Bu durum, serbest piyasayı savunanlar tarafından sosyalist bulunmuştur. Bunda doğruluk payı da vardır. Devletin başında bulunma, finansal sistemi kontrol etme, diğer büyük girişimleri kontrol etmenin tek eleman tarafından yapılması sosyalizmin bir şartıdır. Fakat tabii, sosyalizm daha fazlasını içerir.

Daha ne? Devletler bu önlemleri aldılar. Soru, "Nasıl bir ekonomik ve finansal sistem istiyoruz?"dur. Buna verilecek cevap önem taşımaktadır.

Sosyalizmi anlamak için daha ne yapıldı? Tüm çalışan insanların ve tüm toplumun çıkarları ön plana alınmadı. Devletlerin ilk yaptığı bankaları çöküşten kurtarmak oldu. Onları özel sektöre ve serbest piyasaya döndürmek istediler, fakat devlet tarafından başka bir etkinlik yapılmadı.

Sosyalizm; planlı ekonomisi, toplumun her kesiminin çıkarlarını korumasıyla bugünden oldukça farklı bir sistem. Sosyalizm, yabancı ve kontrol edilemeyen bir el tarafından toplumun bütünüünün çıkarlarını gözetken planlı şekilde yönetilen bir ekonomidir. Bu da, hastaneler, okullar, sosyal altyapı, sosyal konutlar, kamu ulaşımı ve çevreyle ilgili yatırımlar demektir. (6)

Marx için bu aktiviteler tam sosyalist bir ülkenin ilk adımlarıdır. Daha sonraki evrelerdeyse, piyasanın düşman mekanizmasının, herkes tarafından elimine edilmesi ve toplumun kimin para ödeyebileceğinden çok kimin ihtiyacı olduğu prensibiyle yönetileceğini söylemiştir. (7)

Bu, şu anda uzak bir öngörüye benziyor. Yine de, hayati önem taşıyan, akıllarda tutulması gereken bir fikir.

Marx'ın öngörülerinden biri de kapitalizmin kaçınılması gereken bir şey değil, tarihi gelişmenin bir parçası olduğudur. Toplum ve ekonomi, piyasanın düşmanca mekanizması tarafından idare ettirilmek ihtiyacında değildir. Bir müddet kapitalizm hüküm sürecektir; bir ömrü vardır, üretim güçlerini kendi çıkarına kullanacaktır. Ürünler ve hizmetlerin ödeme gücünden çok, ihtiyaca göre dağıtılacağı ve insanların üretime ücret karşılığı değil, istekli olarak katıldığı bir sosyal ve ekonomik hayat, halihazırdaki sistemin yerine geçecektir. Kapitalizme daha iyi alternatif vardır. **Marx**'ın yorumunun çıkış noktası da budur.

Prof. Sean SAYERS

S.P.Sayers@kent.ac.uk
iletisim@PolitikaDergisi.com

[1] Sales of his works are significantly up, it is reported (The Times, 20 October 2008).

[2] `Greenspan - I was wrong about the economy. Sort of,' The Guardian, 24 October 2008.

[3] Karl Marx and Frederick Engels, "Manifesto of the Communist Party," in The Marx-Engels Reader, ed. Robert C. Tucker (New York: W.W. Norton, 1978), 478.

[4] Ibid.

[5] Timothy Garton-Ash, `The US democratic-capitalist model is on trial. No schadenfreude, please', The Guardian, 2nd October 2008.

[6] Measures along these lines are being taken in China. `Beijing to pump 4tn yuan into economy to offset fall in exports', The Guardian, 10th November 2008.

[7] Karl Marx, "Critique of the Gotha Program," in The Marx-Engels Reader, ed. Robert C. Tucker (New York: W.W. Norton, 1978), 531.

[Bu yazı, Politika Dergisi Sayı 23’de yer almıştır. Tüm fazladan özellikleri ile özgün sayıyı indirmenizi salık veririz. Sayı 23’ü indirmek için [buraya tıklayınız](#)] ^[2]

Evet

Yorumlar

İnsanlığın Sorunlarının Çözümü Marksizmde Yatıyor

İçeriği Yazan: Mehmet Ali YAZICI Zaman: Cum, 25/06/2010 - 14:12

Çoğumuz tanık olmuşuzdur; egemen ideolojilerin ve emperyalist-kapitalist dünyanın sözcüleri her yıl istisnasız en az bir defa Marksizm’in, dolayısıyla sosyalizmin insanlığın sorunlarına bir çözüm getir(e)mediğini, öldüğünü ve tarihin derinliklerine gömüldüğünü ilân ederler. Bu ilân edişle ilgili açıklamalara, sermaye tekellerinin yayın organlarında, televizyonlarda, gazetelerde genişçe yer verilir. Başka bir dünyanın olamayacağı/ kurulamayacağına dair uzun erimli saldırı ve karalama kampanyaları düzenlenir. Böylelikle, kapitalist düzeni acımasızca eleştiren, çelişkilerini gözler önüne seren ve insanlığa alternatif olarak kendi sınıfsız-sömürsüz toplum modelini sunan Marksizm “öldürmüş” olmanın rahatlığıyla yeni bir kampanya dönemini beklerler. Bir kez “ölen” bir şeyin dirilme ihtimali olmadığına göre neden, dönem dönem buna ihtiyaç duyulur?

Anlamak kolaydır; çünkü insanlığın önünde biriken sıkıntı ve sorunların tek çözüm yolu, dün olduğu gibi bugün de Marksizm’de yatmaktadır ve sosyalizm, kapitalist düzenin tek alternatifi olmaya devam etmektedir. Ekonomik, toplumsal ve siyasal yapıda ortaya çıkan krizlerin nihai olarak aşılması, Marksizmin çözümlerini beklemektedir. Sorun, bu çözümlerin oluşturulmasında, geçmiş deneyimlerde göz önüne alınarak teorik çerçevenin kurulması ve bugünün analizlerinin doğru biçimde yapılmasında düğümlenmektedir. Ardından da,ülke ve dünyayı doğru kavrayan ve hedeflerini net bir şekilde ortaya koyan politik bir programa ihtiyaç duyulacaktır.Bu yüzden,tekrardan Marksizmin okunması,kavranması ve insanlığın yaşadığı sorunlara, örgütlü bir yapı ekseninde, enerji kaynağı hiç bitmeyen bir fener gibi tutulması gerekmektedir.

İnsanlık tarihi incelendiğinde, kriz dönemleri aynı zamanda, sonraki dönemlerin kararlarını da içinde barındırdığı görülür. Daha doğru bir deyişle, insanlık değerleri mücadelesinde yaşanan kriz dönemleri aynı zamanda karar dönemleridir. Bu dönemlerde oluşturulan kararlar, tarihi ileriye taşıyan doğru kararlar olabileceği gibi, insanlığı yıkıma ve toptan yok olmaya sürükleyecek yanlış kararlar da olabilmektedir. Örneğin, Hitler Faşizminin ortaya çıkışı ve yükselişi Alman halkının yanlış kararıdır ve çok büyük acılara mal olmuşken, diğer yandan, 1917 Ekim Devrimi ise Çarlık Rusya’sında yaşayan halkların doğru bir kararıdır ve insanlık hazinesine çok önemli değerler katmıştır.

Dünya da bugün, kapitalizm çok ciddi bir kriz içerisindedir. Bu krizden kapitalist yöntemlerle kurtulma alternatiflerinin sayısı her geçen gün biraz daha azalmaktadır. İçinden geçtiğimiz dönem de alınacak kararlar, bütün bir insanlığın geleceğini tayin edebilir.

Krizlerin derinleştiği ve sorunların karmaşılaştığı dönemlerde Marksizmin yol göstericiliğine duyulan ihtiyaç daha da artar. Marksizm, insanlığın bütün sorunlarına eğildiği gibi, daha karmaşık problemlerin çözümünü kendine konu edindiği ölçüde de, somuta indirgenme ve giderek geliştirilme olgusu ağırlık kazanır. Hayatın canlı pratiği içinde, doğru bir yöntem dâhilinde müdahale edilen sorunlar ve geliştirilen çözümler, Marksizmin gelişmesine katkıda bulunurken; insanlığın kurtuluş sürecini hızlandırır ve özgür bir dünya kurma seçeneğini de güçlendirir. Diğer taraftan, yanlış yöntemler üzerine kurulan bir pratik, bilim yolundan sapmanın önünü açarken, Marksist dünya görüşüne ve dolayısıyla da sosyalizme büyük zararlar verir.

Marksizm, ona düşman olanların ileri sürdüğü gibi, olay ve olgulara dair hazır çözümler içeren bir reçeteler yığını değildir. Kapitalizmin ideologlarının iddia ettikleri şekilde, modası geçmiş ve tarihin çöplüğüne atılmış düşünceler yığını da değildir. Bilimsel yönetime dayalı olarak “somutun somut tahlili” Marksizmin en temel ilkesidir. Marksizm, insanlara hayali kurtuluş reçeteleri sunmaz; dinlerin, sapkın ideolojilerin ve kapitalist-emperyalist sistemin yaptığı gibi, boş vaatlerde bulunarak insanları peşinden koşturmaz. İddia edildiği gibi dogmalar yığını da değildir. Hayatın kendi içinden oluşturur çözümlerini. Marks ve Engels’in 18.yüzyılın ortalarında derli toplu ve bütünlüklü bir biçimde formüle ettikleri Diyalektik ve Tarihsel Materyalist yöntem, doğru kullanıldığı takdirde, insanlığın bugünkü sorunlarına da doğru çözümler üreteceği yadsınamaz bir gerçektir. Marksizm, “yığınların kendi somut çıkarları uğruna savaşmalarının tarihi ilerletebileceğini ve emeğin sömürsünü ortadan kaldırmabileceğini” göstermektedir bize.(Bkz. Alman İdeolojisi, Önsöz)

Bugün, “Marksizmin kriz yaşadığı” tezi, bilinçli düşmanlık yapanların ve karşı devrimi savunanların dışındakiler için, aslında, onu hayata geçirmek istememelerinden ve mücadele kaçınıklığı yapmalarından kaynaklanmaktadır. Nitekim 1990 sonrası yaşanan “Tartışma Süreci” sonucunda ortaya çıkan “yasal parti” kararı da böylesi bir karışık ve ikircikli ruh halinin ürünüdür. Bu kararda inisiyatif sahibi olan çevre ve kişilikler, kendi ihtiyaçlarını ülkemizde sınıflar mücadelesinin ve toplumsal muhalefetin ihtiyacıymış gibi teorize ederek yasal parti örgütlenmesinde karar kıldılar ve devrimci hareketin potansiyellerinde büyük bir kırılmanın ve dejenerasyonun yaşanmasına neden oldular. Sonraki süreçte, bu kesimlerin “yenilgili ruh halleri”nin belirleyici etkisi altında politika yapmaya çalışıldı. Bu kesimlerin yaşadığı krizin Marksizmin krizi gibi gösterilmek istenmesiyle bağlantılı gelişen sürecin nasıl bir noktada seyrettiğini bugün hepimiz bilmekteyiz. Oysa gerçekte yaşanan kriz, Marksizmin kendisinin değil, kendilerini Marksist olarak tanımlayan uygulayıcılarının krizidir.

Türkiye Solu’nda ciddi anlamda bir “geçmiş anlamama” sorunu vardır. “Geçmiş anlamayanlar, onu yeniden yaşamaya mahkûmdurlar.” diyor Irwin Silber. Geçmiş anlama konusunda her hangi bir çaba gösterilmediğinden, yanlışlar konusunda ciddi bir tekrar içine düşülmüş durumdadır. Her çevre, örgüt, parti vb. bulundukları yerden geçmiş değerlendirmesi yaparken, aynı zamanda kendi “resmi tarihleri”ni de oluşturdular. Bu tarih, özeleştirmeden uzak, ajitatif güzellmeler ağırlıklı kuru bir tarihtir. Egemenlerin resmi tarihlerini haklı olarak eleştiren sol, sosyalist, devrimci çevreler, bir ironi olsa gerek, eleştirdikleri yanlışla kendi cephelerinde düşmektedirler. Geçmişte yaşanan mücadele deneyimlerini bugüne iz düşürebilme ve bu tarihi zenginleştirme yerine, tarihsel olarak yüklenilen misyona ters bir noktada kapalı alanlar oluşturmaktadırlar. Toplumsal muhalefet ve mücadelenin nabzının attığı yerler değildir bu alanlar; bir tür toplumsal “ölü bölge”lerdir. Yaşamın dışında, “az olsun, benim olsun” yaklaşımı, özellikle 12 Eylül Askeri Faşist darbesi sonrası Türkiye Sol Hareketinde yaygın bir anlayış haline gelirken, “politik samimiyetsizlik” diyebileceğimiz, hedeflenenin uzağında hareket etmek gibi bir hastalık da ortaya çıktı.

Misyonuna uygun bir gelişme sağlayamayan politik yapılanmaların varlıklarında ısrar etmeleri, Türkiye’de toplumsal muhalefetin ufalanmasına ve mücadelenin dibe vurmasına neden oldu. Solun kitleselleşememesinin en önemli nedenlerinden biri de budur.

Senegal Bağımsızlık ve İşçi Partisi Sekreteri Amath Dansökko bir konuşmasında şöyle demektedir: “Tarih, yanlış sloganlarla ya da gerçekliğin yanlış algılanmasıyla hareket eden bizim gibi büyük ölçekli politik hareketleri affetmez.”

Ülkemiz açısından bakıldığında, “Tartışma Süreci” kararı ve sonrası dönem aynen bu şekilde işlemiştir. Özellikle Berlin Duvarı’nın yıkılması ve sosyalizmin Sovyet Deneyimin ortadan kalkmasıyla birlikte karışan kafalar, solun geniş kesimlerinin “yanlış sloganlarla ya da gerçekliğin yanlış algılanmasıyla” hareket etmelerine neden olmuştur. Bundan dolayı tarih, Türkiye Solunu ve devrimci hareketlerini affetmemiştir.

Sovyet Sosyalizmi’nin yıkılışının dünyaya ve insanlığa neler kaybettirdiği bugün daha net bir şekilde algılanmaktadır. Örneğin bugün, saldırgan ABD emperyalizmini askeri anlamda dengeleyecek ya da frenleyecek bir güç bulunmamaktadır. Sovyetler Birliği’nde Sosyalizm adına yetmiş yıllık uygulamaların birçok eksiği olduğu bir gerçektir. Bunu reddetmenin bir anlamı da yoktur ancak, bu eleştiriler yapılırken yetmiş yıllık deneyimde sosyalizm adına hiçbir güzelliğin ve olumluluğun ortaya

çıkmadığını söylemek de abestir.

Solun bu topraklarda tekrar umut olması, sosyalizm konusunda ısrarcı olmaktan geçmektedir. Sosyalizm kavramının önüne ya da arkasına ekler getirmeden yapmak gerekiyor bunu. Bu ısrarı, bugün var olan çevrelerle, anlayışlarla ve yaklaşımlarla sürdürmek imkânsızdır. Bu nedenle, örneğin son dönemlerde tartışılan “çatı partisi” projesi de eğer var olan kemikleşmiş kesimlerin bir araya getirildiği yer olacaksa ki öyle gözüküyor, pek fazla anlamı olmayacaktır.

Adorno, “aydın için, kültür alanında bile artık hiçbir sabit, garantili kategori kalmamıştır” diyor ve ekliyor; “günün hayhuyu da binlerce talebiyle zihinsel yoğunlaşmaya müdahale etmektedir, bu yüzden bugün biraz olsun kayda değer bir şeyler ortaya koyabilmek için harcanması gereken çaba neredeyse hiç kimsenin altından kalkamayacağı kadar ağırlaşmıştır.”

Bu değerlendirmenin içine “politika kültürü”nü de sokabiliriz. Türkiye’de genel olarak solun politika kültüründe, sabit, garantili vb. hiçbir kategori kalmamıştır. Bu yüzden, düşünen, üreten ve örgütlü mücadele içinde olanlar standartlarını düşürmüş durumdalar. Uyumluluk basıncı, her toplumsal alan, parti, kurum, birey vb. üzerinde etkisini göstermektedir. Bir farklılık yaratmayan siyaset ve siyaset dili, kuşkusuz hedef kitlesine ulaşmada başarısız olmaktadır.

İçinden geçtiğimiz dönemin en önemli sorunu, insanın, insani birikimler, değerler ve düşünce sistematiği açısından bir çözülme sürecine girmiş olmasıdır. Bu belirleme, insanların öznesi oldukları parti, örgüt ve politikalar için de geçerlidir. Bunu engellemenin yolu, başta aydınlar olmak üzere bütün toplumsal öznelerin (bunun içine sol, sosyalist yapılanmalar da dahildir) düşünsel öz disiplinlerinde ortaya çıkan çözülme ve erozyonu durduraktan geçmektedir

Marks’ın, 11. Tez’inde söylediği şey bugün bu krizi yaratanlar ve ne yapılması gerektiği üzerine kafa yoranlar için yine geçerlidir.

“Filozoflar dünyayı yalnızca çeşitli biçimlerde yorumlamışlardır; oysa sorun onu değiştirmektir.” Bu değişimi yaratmanın yolu, Marksizmin geçmişte söyledikleri ve bugünü de açıklayan çözümlemelerini yaşadığımız döneme iz düşürebilmektir. Dolayısıyla, bugünü anlamının ve insanlığın geleceği için yeni çözümler üretmenin yolu, Marksizmi tekrar yeni baştan okuyarak, kavrayarak ve katkı koyarak bugüne uyarlamaktan geçmektedir. Bu nedenle, yenilgi, kriz, tıkanıklık, depolitizasyon vb. şeylere sığınarak kıvırtmanın, sınıflar mücadelesi dışına kaçmanın hiçbir geçerli nedeni yoktur.

Sosyalizme bugün, her zamankinden daha çok ihtiyaç duyulan bir dönemden geçmektedir insanlık. Bize düşen görev, Marksizme sahip çıkarak insanlığın sosyalizm düşünüyü gerçeğe çevirmek için mücadele etmektir. Eduardo Galeano’nun dediği gibi; “Şimdi yeni baştan başlamalıyız; adım adım, kendi bedenlerimiz dışında hiçbir kalkana sığınmadan. Keşfetmek, yaratmak ve hayal etmek gerekiyor. Bugün düş kurmak her zamankinden daha gerekli. İnsanlığın bencilliğe ve iğrenç bir biçimde para peşinden koşmaya mahkûm olmadığına, sosyalizmin ölmediğine inanan birinin iddiasıdır bu... Bir dinozorun! ”

Mehmet Ali Yazıcı

"Marksizm ve Kapitalizmin Krizi" Makalesi, Soyut ve Yüzeysel!

İçeriği Yazan: Mehmet ÇAĞIRICI Zaman: Cum, 14/06/2013 - 14:54

Prof. Sean SAYERS’in 2007/2008 büyük finans ve ekonomik kriz sonrası yazdığı Marks ve Kapitalizmle ilgili bu makaleyi henüz yeni okudum.

Makale **çelişkilerle** dolu! Kapitalizmi soyut, yüzeysel, yalan ve yanlış savlarla eleştiren bir yazı. Aslında yazar bence, Marksizm’i de pek doğru anlamış değil!

Yazı, kapitalizm eleştirisini tamamen **soyut** olarak yapıyor. Olayları somutlaştırmak ne demektir?

Onları zamana, yani tarihi gelişimi içinde ve de belli bir mekâna bağlı olarak değerlendirmek demektir. Yazar; tarihi gelişimleri hiç dikkate almadığı gibi, mekâna bağlı hiçbir somut referans ta vermiyor.

Yazının en büyük mantıksal çelişkisi, yazarın şu tezidir: Bir taraftan bilgi çağının teknolojisi ile karakteri değişen **çalışan sınıf devrimci potansiyelini yitirirken**, diğer tarafta ise yazar kapitalizmin, Marks'ı doğrulamak adına, er geç **çökeceğini** iddia etmesidir. Yazar, yazısının son paragrafında aynen şöyle demektedir: *"Ürünler ve hizmetlerin ödeme gücünden çok, ihtiyaca göre dağıtılacağı ve insanların üretime ücret karşılığı değil, istekli olarak katıldığı bir sosyal ve ekonomik hayat, hâlihazırdaki sistemin yerine geçecektir."*

Peki, insana sormazlar mı, eğer işçi sınıfı giderek kapitalizmde devrimci gücünü yitiriyorsa, o zaman *"hâlihazırdaki sistemin yerine"* getirilecek sistem kim tarafından getirecektir? Sanırım ona göre bu sistem değişikliği, otomatikman yani kendiliğinden olacaktır! Veya uzaydan gelenler gerçekleştireceklerdir!

***

Evet, kapitalizm, artık o eski Marks zamanı kapitalizm değildir! Bu çok doğru bir tespittir! Fakat hangi açıdan kapitalizmin artık başka kapitalist sistem olduğunu açmamız gerekiyor:

Bir defa kapitalizm, bir **DÜNYA** sistemi olarak son 100 yılda **emperyalist-kapitalist** sisteme **dönüşmüştür**. Yani bir kısım gelişmiş, sanayi devrimi yapmış, devasa sermaye birikimi olan ülkeler **emperyalist** nitelik kazanırken, diğer tarafta kimi ülkeler kapitalist olarak kalmış, kimisi feodal, bazıları yarı feodal, yarı kapitalist yani melez olarak vs. gibi az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler olarak sisteme dâhil olmuşlardır. Yazar makalesinde emperyalizm kavramını hiç kullanmamış. Hâlbuki salt kapitalizmden oluşmuş soyut bir dünya yoktur!

Oysaki 2007/2008 büyük finans ve ekonomik krizin başlıca nedeni, kapitalist sistemin **emperyalist** özellik taşımasıdır!

Krizin patlak verdiği emperyalist ABD'de krizin başlıca birbirine bağlı iki nedeni vardır:

- **Finans balonun** oluşması;
- ABD devletinin devasa **Bütçe açığı** vermesidir.

Finans Balonunun oluşması; devasa büyük, tekelci ve **emperyalist** tutkuları olan sermayeye sahiplerinin çok uluslu şirketlerinin, bankalarının ve **hedgefonds** biçimindeki kuruluşlarının **reel sektörden** çok emlak, borsa ve diğer spekülâtif finans yatırımlarına girmesiyle olmuştur. Bunun nedenini Karl Mark ta 160 sene önce bilimsel olarak açıklamıştır: Çünkü bilim ve tekniğin üretime yani reel sektöre girmesiyle, sermayenin organik bileşimindeki **değişken** sermayenin oranı, **sabit** sermayeye göre azalmakta, kapitalist yeniden üretim sürecindeki sermaye bileşenleri arasındaki bu değişme ise sermayenin reel sektördeki **kârını, sürekli bir eğilim** olarak **düşürmektedir**. Daha açık ifadeyle; bilim ve tekniğin gelişimi, fabrika ve işletmelerde makine ve donanımın maliyetini artırmakta, buna karşılık toplam sermayeden istihdam için ayrılan sermaye azalmakta, bu da toplam artan sermayeye göre az işçi çalıştırılması, dolayısı ile sömürden az payın alınması demektir. Az sömürü ise az kâr demektir. Bu süreç aynı zamanda, kapitalizmde sürekli artan işsizliğin nedenlerden biridir.

ABD devletinin devasa **bütçe açığı** vermesinin nedeni ise yine onun **emperyalist** tutkuları nedeniyle Afganistan ve Irak işgallerinde büyük **askeri harcamalar** yapmasıdır. Bu iki savaşta ABD toplam 3,5-4 trilyon dolar masraf yapmıştır. Kriz öncesi ABD'nin borcu 11,5 trilyon dolardır. Günümüzde bu borç 16,7 trilyon dolara çıkmıştır.

Yazar Prof. Sean SAYERS'ın yazısında geçen çağdaş kapitalizmde **"bilgi teknolojileriyle üretimin karakterinin değişmesi"** dolayısı ile **"çalışan sınıfın karakterinin de değişmesi"** tezi de **fasa fisodur!**

Çağımızda bilim ve teknolojinin gelişimi özellikle; bilişim, iletişim, ulaşım ve uzay teknolojilerinde gerçekten de çok yoğundur. Bu teknolojilerin reel sektördeki etkisi ise **verimliliğin** ve **üretkenliğin** olağanüstü artmasıdır. Yani **birim zamanda** üretilen **yeni katma değerler**, yeni **teknoloji sayesinde** artmıştır. Bunun kapitalist üretim koşullarında iki sonucu vardır: Birincisi, emekçisine aynı ücreti verse bile sermayenin artan katma değer oranında kârı da artacaktır. İkincisi, reel sektörün içinde ve **dışında** (hizmet sektöründe, örneğin Call Center vs. gibi) bu bilim ve teknolojiye bağlı olarak **yeni iş alanları ve dalları** oluşacaktır Bu durum, işçi sınıfının devrimci potansiyelini azaltmadığı gibi, tersine artırır. Çünkü emekçiler bu sayede daha modern ve bilimsel yöntemlerle donatılmış oldukları için, siyaset dünyasında da **bilimsel dünya görüşüne** daha yatkın olurlar.

Sonuç olarak her ülke, heterojen bir yapı gösteren emperyalist-kapitalist **dünya sistemi** içinde **kendi pozisyonunu** iyi belirlemeli, o pozisyondan hareketle kendi **global siyasetini** seçmelidir. Türkiye; emperyalizme bağımlı, orta derecede kapitalist, fakat halen içinde feodal ilişkileri de barındıran melez ve gelişmekte olan, çarpık çurpuk demokrasisi olan bir ülkedir. Türkiye gibi ülkelerin temel sorunu, emperyalizmden tam **bağımsızlık** ve iç politikada ise gerçekten sağlıklı işleyen bir **demokrasidir**. Bağımsızlık ve gerçek demokrasi, Türkiye’de **sosyalizmin ön aşamasıdır!**

- [Bilim/Kuramsal](#) [3]
- [E-Dergi Yazıları](#) [4]
- [Eko-Politik](#) [5]

Kaynak URL (18/05/2024 - 12:25 tarihinde yazdırıldı):

<https://politikadergisi.com/konuk-yazar/marksizm-ve-kapitalizmin-krizi>

Bağlantılar:

- [1] <https://politikadergisi.com/pd-uye/editor>
[2] <http://www.politikadergisi.com/sites/default/files/PD23.zip>
[3] <https://politikadergisi.com/category/icerik-kategorileri/bilimkuramsal>
[4] <https://politikadergisi.com/category/icerik-kategorileri/e-dergi-yazilari>
[5] <https://politikadergisi.com/category/icerik-kategorileri/eko-politik>